

## ODPRTE KNJIGE

boveških in modernih ideologijah) zgodovinsko napredujočega časa. Avtor zavrne takšne poenostavljene opozicije in pokaže na diferencirano pojmovanje časa v vzhodnih tradicijah, ki jih ni mogoče vkalupiti v shemo ahistoričnega cikličnega časa. Zato vpelje trojno delitev v pojmovanju časa: arhaični (mitološki) ciklični čas, judeo-krščanski linearni, zgodovinsko eshatološki čas in gnostični pojem časa. Tu se naveže na predhodni esej o zbirki *Nag Hammadi*. Gnostični čas je čas nenehno mogoče mistične izkušnje, kjer je odrešitev vedno mogoča »tu in zdaj«. Uršič simpatizira s to koncepcijo časa, kjer se nadčasno in časno družita v posvečenem trenutku. Tej koncepciji časa je blizu tudi velik del vzhodnih mističnih tradicij, zlasti joge in budizma.

V tretjem eseju Uršič razpravlja o možnosti ali nemožnosti mostu med tostranstvom in onostranstvom, med imanenco in transcendenco v krščanstvu in v različnih filozofijah. Na prvi pogled se zdi, da se srečujemo z ne-

presegljivo opozicijo med zagovorniki stika Zemlje in Nebes, ki ga ponazarja arhetipska podoba »nebeške lestve«, ki jo je v svojem videnju uzrl biblični Jakob in zagovorniki popolne nedosegljivosti transcendence. Uršič se med drugim kritično sooči tudi z mislijo F. Vebra o transcendenci in T. Hribarja o svetem. Ugotavlja, da popolne prekinitve stika med tostranstvom in onostranstvom ni najti v nobeni religiji ali filozofiji, da pa lahko filozofsko kazanje na ne-tostranski topos transcendence predstavlja neke vrste prologomeno za srečanje z božjim. Izvrsten primer takšnega kazanja mu je Wittgensteinova filozofija, zlasti njegov *Logično filozofski traktat*.

V eseju *Logos in mytos* Uršič razpravlja o Platonovih filozofskih mitih in jih vzporeja z *Biblijo*. Pri tem nakaže vrsto zanimivih paralel, osnovno razliko pa vidi v Platonovi teoriji časa, kajti Platon je še zvest cikličnemu dožemanju časa, medtem ko je biblični čas linearen in nosilec eshatološkega dogajanja. Temo Platonove filozofske mitologije Uršič

še bolj poglobi v eseju *Prispodoba o votlini*, kjer se posveti znameniti Platonovi prispodobi o votlini, ki ponazarja čutni svet in njegovo razmerje do sveta idej. Uršič se ponovno sprašuje o transcendenci, zlasti o pojmu nesmrtnosti, in ugotavlja bistveno navezanost evropskega človeka na spomin, na individualnost, zato si tudi onostranstvo lahko predstavlja le kot nekakšno ponavljanje individualne strukture, kot spominjanje, za razliko od arhaičnega človeka, ki ga osebni spomini in izkušnje niso zanimale.

Zanimiv tekst iz komparativne religiologije je esej *Skušnjave sv. Antona Puščavnika*, kjer Uršič analizira legendo o sv. Antonu Puščavniku, predvsem njegova videnja in »boje z demoni«. Pri tem se opre na različne vire in dobro analizira tudi različne likovne upodobitve Antonovih spopadov z demoni. Sprašuje se, ali obstaja kakšna trdna fenomenološka razlika med vizionersko izkušnjo demoničnega in božjega. To vprašanje je povezano z nadaljnjim vprašanje, ali je askeza

pogoj možnosti gnostičnega spoznanja. Uršič ne najde zanesljive razlike med »dobrimi« in »slabimi« videnji in tudi nobenega razloga za to, da je askeza nujna pot do resnice. Razpravo sklene z budističnimi napotki o preseganju vseh fenomenov in videnj, kajti vsi fenomeni in videnja so odsevi naše lastne zavesti. Uršič najde tudi v krščanstvu nekaj zanimivih paralel s tem budističnim nasvetom. Prav škoda, da ni te teme še nekoliko poglobil in nadaljeval s temi paralelami med krščansko in budistično meditacijsko prakso.

Zadnji esej v knjigi je posvečen mitu o svetem Gralu, tej nenavadni srednjeveški mešanici krščanskih in poganskih elementov, ki nas še vedno privlači. Avtor na kratko poroča o zgodovini nastanka mita in o različnih interpretacijah. Temeljno vprašanje je seveda vprašanje o pomenu, ki pa je tesno povezano s vprašanjem, ki je zastavljeno že v sami zgodbi o svetem Gralu: komu/čemu služi Gral? Gral se avtorju pokaže v mnogih metamorfazah in te mu ponujajo tudi pa-

radoksalen odgovor: »Gral, konec poti ni šele na koncu poti, temveč je že pot sama... Gral je tostran zgolj kot želja. To nam je dano, vse in nič.« Te misli so obenem tudi sklep avtorjevih razprav o razmerju med imanenco in transcendenco, ki si jih zastavlja v knjigi.

Uršičeva meditacijsko naravnana filozofska razmišljanja bi terjala več razprave, kot si jo lahko privoščim v kratkem orisu. Vsekakor ponujajo bralcem vzpodbudno in filozofsko reflektirano uvažanje v gnostična razmišljanja in gnostično izkušnjo, pri čemer vedno ohranja tudi potrebno kritično distanco do obravnavane snovi. Eseji so tudi bogato dokumentirani z različnimi citati iz najpomembnejših virov, zlasti iz nam malo znanih gnostičnih spisov, tako da si bralec lahko ustvari tudi lastno mnenje o gnostičnih idejah in izkušnjah. Avtor bralcem mestoma ponudi tudi zanimiva povsem osebna doživetja, vendar brez vsake vsiljivosti ali poze vedočega. ■